

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24.02.1981, sp. zn. 3 Tz 2/81, ECLI:CZ:NS:1981:3.TZ.2.1981.1

Číslo: 61/1981

Právní věta: II. Regresní náhrady čs. státu proti občanům a jiným subjektům, pokud jsou pojištěni u České státní pojišťovny proti odpovědnosti za škody způsobené na životě a zdraví, se podle dohody ministerstva zdravotnictví ČSR a ministerstva financí ČSR uzavřené na základě zmocnění v ustanovení § 42 odst. 1 vyhl. č. 34/1965 Sb. ve znění vyhl. č. 38/1968 Sb. vypořádávají bez uplatnění u rozhodujícího orgánu. To má ten účinek, jako kdyby regresní náhrada byla zaplacená již při vzniku nároku. V takových případech nelze tedy uplatnit regresní náhradu v adhezním řízení. K uplatňování regresních náhrad za škody způsobené na životě a zdraví při provozu motorových vozidel cizích státních příslušníků.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 24.02.1981

Spisová značka: 3 Tz 2/81

Číslo rozhodnutí: 61

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Adhezní řízení, Náhrada regresní

Předpisy: 32/1965 Sb. § 42 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 61/1981 sb. rozh.

II. Regresní náhrady čs. státu proti občanům a jiným subjektům, pokud jsou pojištěni u České státní pojišťovny proti odpovědnosti za škody způsobené na životě a zdraví, se podle dohody ministerstva zdravotnictví ČSR a ministerstva financí ČSR uzavřené na základě zmocnění v ustanovení § 42 odst. 1 vyhl. č. 34/1965 Sb. ve znění vyhl. č. 38/1968 Sb. vypořádávají bez uplatnění u rozhodujícího orgánu. To má ten účinek, jako kdyby regresní náhrada byla zaplacená již při vzniku nároku. V takových případech nelze tedy uplatnit regresní náhradu v adhezním řízení.

K uplatňování regresních náhrad za škody způsobené na životě a zdraví při provozu motorových vozidel cizích státních příslušníků.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 24. 2. 1981 sp. zn. [3 Tz 2/81](#).)

K stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ČSR Nejvyšší soud ČSR zrušil rozsudek okresního soudu v Chebu ze dne 30. října 1980 sp. zn. 1 T 250/80 ve výroku o náhradě škody. Jinak ponechal rozsudek nedotčen.

Z odůvodnění:

Rozsudkem okresního soudu v Chebu ze dne 30. 10. 1980 sp. zn. 1 T 250/80 byl obviněný Z. M., jugoslávský státní příslušník, uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák., kterého se dopustil tím, že dne 10. 8. 1980 asi v 15.20 hod. při řízení svého osobního automobilu zn. Opel Ascona - 16 SPZ M-KR 665 (D) po silnici č. 21 od Chebu směrem k Mariánským Lázním v km 106 v ostrých zatáčkách před Starou Vodou, okr. Cheb, nepřizpůsobil rychlost jízdy skutečnosti, že najížděl na mokré vozovce do ostrých zatáček, na které byl upozorněn značkou A 2a, při nepřiměřené rychlosti dostal v druhé levotočivé zatáčce smyk, který nezvládl, vjel do příkopu a tam narazil do můstku vedoucího k domu vedle silnice a přitom jeho spolujezdkyně I. G. utrpěla při havárii zlomeninu horní části krční páteře s pohmožděním krční míchy, rozlámání spodiny lební, tržné rány v obličeji a pohmoždění na těle a na tato zranění na místě zemřela, a další spolujezdec J. N., nar. 13. 5. 1966, utrpěl otřes mozku I. stupně, pohmoždění levé strany hrudi, levé pažní kosti a levé ledviny s následnou dobou léčení do

14. 9. 1980. Za to byl obviněnému podle § 224 odst. 2 tr. zák. uložen trest odnětí svobody na osmáct měsíců nepodmíněně, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. a) tr. zák. zařazen do první nápravně výchovné skupiny. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo obviněnému uloženo nahradit poškozenému V. R. škodu ve výši 550 Kčs.

Proti tomuto rozsudku podal ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ministr spravedlnosti ČSR.

Ve stížnosti pro porušení zákona se kromě jiného vytýká okresnímu soudu, že nepostupoval správně ani při rozhodování o nárocích na náhradu škody. Okresní soud neobjasnil vztah poškozeného J. N. k V. R. V protokolu o hlavním líčení je uvedeno, že V. R. je nevlastním otcem poškozeného; je-li tomu tak, pak nebyl oprávněn nezletilého poškozeného zastupovat, pokud nebyl osvojitelem nebo opatrovníkem nezletilého. Pochybení je i v tom, že obviněný byl zavázán plnit přímo V. R. a ne poškozenému J. N. Konečně okresní soud pochybil, když o hlavním líčení nevyrozuměl OÚNZ v Chebu, neboť státu vznikla škoda v důsledku nemocničního pobytu poškozeného J. N., a postupem okresního soudu bylo tedy znemožněno OÚNZ v Chebu uplatnění regresního nároku.

Nejvyšší soud ČSR přezkoumal na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost všech výroků napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen.

Nezletilí nemají ve smyslu § 8 a § 9 obč. zák. způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu a tak podle § 45 odst. 1 tr. ř. musí vykonávat jejich práva v trestním řízení jejich zákonný zástupce. Kdo je zákonným zástupcem nezletilého, určuje zákon o rodině v ustanovení § 36, kde se stanoví, že zastupovat nezletilé děti a spravovat jejich záležitosti jsou oprávněni a povinni jejich rodiče, přičemž podle § 37 odst. 1 zák. o rod. může být dítě zastoupeno kterýmkoli z rodičů, který je způsobilý k právním úkonům v plném rozsahu a nebyl zbaven rodičovských práv.

V souzeném případě nezl. J. N., nar. 13. 5. 1966 utrpěl v důsledku trestného činu obviněného otřes mozku prvního stupně, pohmoždění levé strany hrudi, levé pažní kosti a levé ledviny s následnou dobou léčení do

14. 9. 1980. Vznikla mu tak škoda na zdraví, jež na bolestném byla lékařem ohodnocena na 55 bodů, tj. 550 Kčs. Nezletilý má tedy postavení poškozeného, který může kromě práv podle § 43 odst. 1 tr. ř.

uplatňovat proti obviněnému též nárok na náhradu škody podle § 43 odst. 2 tr. ř. Práva nezletilého poškozeného v trestním řízení měli vykonávat jeho rodiče, popř. jiní zákonní zástupci, pokud je má (osvojitel, opatrovník).

V přípravném řízení vykonával práva nezletilého poškozeného V. R., který byl také jako poškozený poučen a uplatnil nárok na náhradu škody vzniklé nezl. J. N. Okresní soud v Chebu nevyrozuměl o konání hlavního líčení V. R., ten se však k hlavnímu líčení dostavil a navrhl, aby obviněnému bylo uloženo nahradit škodu na bolestném „ve výši 55 bodů“. Přitom okresní soud zjistil, že V. R. je nevlastní otec nezletilého, není tedy rodičem nezletilého poškozeného a není ani jeho osvojitelem ani opatrovníkem. Nemůže tedy vykonávat práva poškozeného v trestním řízení. Přesto účast V. R. jako zákonného zástupce poškozeného v hlavním líčení soud připustil a k jeho návrhu o povinnosti obviněného k náhradě škody rozhodl.

Pochybení okresního soudu třeba dále spatřovat v tom, že ve výroku rozsudku uložil obviněnému nahradit škodu přímo V. R., domnělému zákonnému zástupci poškozeného. Skutečnost, že poškozený je nezletilý a v trestním řízení nemá způsobilost k právním úkonům, nemůže ovlivnit jeho způsobilost k právům a povinnostem. Vznikla-li tedy škoda nezletilému poškozenému, je třeba i její náhradu tomuto poškozenému přiznat, což musí být ve výroku rozsudku jasně vyjádřeno. Okolnost, že poškozený je nezletilý, a proto nezpůsobilý k právním úkonům v trestním řízení, má jen ten význam, že poškozený sám nemůže přijmout plnění náhrady škody. Ve výroku rozsudku se to projeví tak, že se obviněnému uloží plnit k rukám zákonného zástupce nezletilého poškozeného.

Jestliže tedy okresní soud napadeným rozsudkem uložil obviněnému uhradit škodu osobě, již náhrada škody zjevně nepřísluší, porušil zákon v ustanovení § 228 odst. 1 tr. ř. v neprospěch obviněného. V řízení, jež tomuto rozsudku předcházelo, vykonávala práva poškozeného, který může navrhnout přisouzení náhrady škody, osoba neoprávněná, čímž byl porušen zákon v ustanovení § 43 odst. 1, 2 tr. ř. v neprospěch obviněného.

Popsaným nesprávným postupem bylo zároveň znemožněno, aby v trestním řízení práva nezletilého poškozeného vykonávala osoba oprávněná, tj. rodiče poškozeného, takže k porušení zákona v ustanovení § 43 odst. 1, 2 tr. ř. došlo i ve prospěch obviněného.

Ministr spravedlnosti ČR ve stížnosti pro porušení zákona dále zdůrazňuje, že státu vznikla škoda v důsledku nákladů na léčebnou nemocniční péči poškozeného J. N., kterou OÚNZ v Chebu bylo znemožněno uplatnit proti obviněnému proto, že okresní soud nevyrozuměl o hlavním líčení OÚNZ v Chebu.

Námítky ministra spravedlnosti ČR jsou důvodné. Navíc OÚNZ v Chebu mohl uplatnit i regresní nárok vzniklý v důsledku úmrtí I. G.

Na základě zmocnění v ustanovení § 42 odst. 1 vyhl. č. 34/1965 Sb. ve znění vyhl. č. 38/1968 Sb. stanovilo ministerstvo zdravotnictví ČR a ministerstvo financí ČR dohodou (č. j. OP - 073 - 4. 9. 1980 ministerstva zdravotnictví ČR a č. j. 241/16 323/80 ministerstva financí ČR), ve kterých případech se regresní náhrady proti organizacím a občanům vypořádávají bez uplatnění u rozhodujícího orgánu.

Podle této dohody (část I. A, 1, 2) regresní náhrady proti občanům (a dalším subjektům uvedeným v této části dohody), pokud jsou pojištěni u České státní pojišťovny proti odpovědnosti za škody na životě a zdraví, se vypořádávají bez uplatnění u orgánu, který by jinak byl povolán rozhodnout o nich ve správním řízení:

1. ve všech případech, v nichž organizace nebo občan jsou proti své odpovědnosti za škody

způsobené na životě a zdraví pojištěny ze zákona nebo jinak povinně (t. č. motorová vozidla podle vyhl. č. 123/1974 Sb., letadla podle zákona č. 127/1976 Sb., myslivost podle zákona č. 23/1962 Sb.), a to bez jakékoliv výjimky,

2. v případech, v nichž jsou proti odpovědnosti za škody způsobené na životě a zdraví dobrovolně pojištěni [§ 347 písm. c) obč. zák., vyhl. č. 50/1964 Sb.].

Skutečnost, že případ spadá do okruhu pojištěných případů, jež se vypořádají bez uplatnění, má ten účinek, jako kdyby regresní náhrada byla zaplacená již při vzniku nároku, a to i když snad nejsou splněny okolnosti určující také její výši (část II cit. dohody).

Za regresní náhrady z případů pojištěné odpovědnosti, které se vypořádávají bez uplatnění a které nastaly v kalendářním roce, odvede Česká státní pojišťovna ministerstvu financí jednorázovou roční částku (paušál), jejíž výpočet stanoví ministerstvo financí samostatným opatřením (část III cit. dohody).

Vychází-li se z ustanovení části II dohody, podle kterého již při vzniku nároku je regresní náhrada zaplacená, pak nelze tvrdit, že tím, že OÚNZ nebyl vyrozuměn o hlavním líčení, je znemožněno uplatnění regresního nároku. V trestním řízení totiž OÚNZ ani nemůže jako poškozený podle § 43 odst. 2 tr. ř. vůči obviněnému nároky na náhradu škody uplatnit.

Pod paušální vypořádávání regresních náhrad se Státní pojišťovnou spadají ovšem jen případy pojištěné u Státní pojišťovny. Podle bodu 11 metodického pokynu vydaného ministerstvem zdravotnictví ČSR pod č. j. OP-073.5 - 7. 6. 1965 nejsou tedy touto dohodou kryty úrazy způsobené motorovými vozidly cizinců, kteří přijeli do ČSSR a jako doklad o pojištění mají zelenou kartu (příslušníci států kapitalistických i socialistických, které jsou členy Rady kanceláří v Londýně) nebo modrou kartu (příslušníci socialistických zemí). Provozovatelé těchto vozidel nejsou pojištěni u naší Státní pojišťovny, nýbrž Státní pojišťovna pouze provádí likvidaci škod způsobených provozem těchto vozidel na území ČSSR, a to na základě zmocnění zahraniční pojišťovny. V těchto případech je tedy nutno regres uplatňovat. Státní pojišťovna je však ochotna spolu s refundací svých výdajů požadovat od zahraniční pojišťovny také náhradu regresní škody.

Jestliže cizozemské vozidlo není pojištěno u zahraniční pojišťovny (popřípadě nemělo doklad o tom ve formě příslušné karty), musí držitel cizozemského vozidla uzavřít pojištění se Státní pojišťovnou a pojistné vyberou čs. orgány na hranicích. Jenom v tomto případě je cizozemské vozidlo pojištěno u naší Státní pojišťovny a regresní náhrady jsou v důsledku toho kryty paušální dohodou se Státní pojišťovnou.

Státní pojišťovna dohodla s ministerstvem vnitra, aby orgány Veřejné bezpečnosti v tiskopise „Protokol o nehodě v silničním provozu“ přesně vyplňovaly údaje o pojištění zákonné odpovědnosti. Tento údaj je propsán také na vložce A téhož tiskopisu (Sdělení o nehodě-úrazu, zranění), kterou dostává inspektorát Státní pojišťovny, není však propsán také na vložce B, kterou dostává okresní ústav národního zdraví. Tento ústav se proto řídí údajem o cizí poznávací značce, uvedeným na první straně došlého sdělení o nehodě, a prověří si dotazem na VB, popř. okresním inspektorátě Státní pojišťovny, zda nejde o výjimečný případ, kdy pojistné bylo zaplacené na celnici. V opačném případě zahájí vždy regresní řízení, což oznámí Státní pojišťovně, oddělení devizových škod, Praha 1, Spálená 14, s uvedením jména řidiče, popř. vlastníka a poznávací značky cizozemského vozidla. Po zjištění nejnutnějších podkladů podá výzvu vystavenou na provozovatele cizozemského vozidla, kterou ve dvojím vyhotovení zašle témuž oddělení devizových škod se žádostí, aby Státní pojišťovna požádala zahraniční pojišťovnu o úhradu. Bude-li regresní náhrada zahraniční pojišťovnou uhrazena, podá o tom Státní pojišťovna zprávu OÚNZ a zaplacenou regresní náhradu v Kčs poukáže finančnímu odboru příslušného ONV.

Z uvedeného vyplývá, že v případě cizozemských motorových vozidel, nejsou-li pojištěna u České státní pojišťovny, neplatí ustanovení citované dohody, že se má za to, že regresní náhrada byla zaplacená již při vzniku nároku. OÚNZ v těchto případech vždy zahajuje regresní řízení a má i možnost uplatnit jako poškozený podle § 43 odst. 2 tr. ř. v trestním řízení nárok na náhradu škody vůči obviněnému, což bude např. tehdy, nebude-li zahraniční pojišťovnou regresní náhrada uhrazena. Nevyrozumění OÚNZ o hlavním líčení by pak mohlo znemožnit uplatnění regresního nároku v trestním řízení.

Jak vyplývá ze spisového materiálu, nebylo vozidlo obviněného Z. M. pojištěno u České státní pojišťovny. V přípravném řízení bylo tedy třeba OÚNZ v Chebu jako poškozeného poučit o jeho právech; v řízení před soudem navíc měl být včas vyrozuměn o hlavním líčení a měl mu být doručen i opis obžaloby. Protože takto vyšetřovatel ani okresní soud v Chebu nepostupovali, porušili zákon v ustanovení § 43 odst. 1, 2 tr. ř. ve prospěch obviněného.